

Vääriselupaikades (VEP) kahjustuste ja kaitseväärtuste hindamise juhend

FSC audiitorid on juhtinud Riigimetsa Majandamise Keskuse (edaspidi RMK) tähelepanu vajadusele hinnata looduslike häiringute (torm, lumemurd jms) ja ebaseadusliku raietegevuse mõju vääriselupaikade kaitseväärtusele; samuti vääriselupaiku ümbritsevates metsades tehtavate raiete ja sellega kaasnevate tegurite mõju olemile.

Käesolevas juhendis kasutatakse lühendit „VEP“ sõltuvalt kontekstist mõistete „vääriselupaik“ ja „vääriselupaigad“ tähistamiseks.

Juhendi eesmärgiks on töökorralduse täpsustamine RMK metsahalduse valdkonnas, hindamaks

VEP-de ja VEP-de tunnustele vastava ala kaitseväärtuse seisundit looduslike häiringutest või ebaseaduslikust raieist tingitud kahjustustest lähtuvalt. Lisaks on juhendis sätestatud põhimõtted, kuidas hinnatakse külgnivate raiete mõju VEP-dele.

I. LOODUSLIKE HÄIRINGUTE JA EBASEADUSLIKU RAIE MÕJU HINDAMINE

1.1 Metsakahjustuse VEP-s või VEP-tunnusele vastaval alal tuvastab RMK looduskaitseosakonna (LKO) bioloogilise mitmekesisuse spetsialist RMK aruandekeskuse metsakahjustuste aruandest 3.1.6.7. Bioloogilise mitmekesisuse spetsialist kontrollib metsakahjustuste esinemist vastava aruande põhjal üks kord aastas (aprillis).

1.2 Bioloogilise mitmekesisuse spetsialist salvestab VEP-i metsakahjustuste aruande DHS-i sarja 3-1.14 „Metsanduslike ja looduskaitseliste seirete aruanded“.

1.2.1 Oluliselt kahjustatuks loetakse VEP-d, mille kohta on aruandes täidetud järgmised tingimused:

- Puistu hukkunud: jah
- Kahjustatud rinne: 1
- Oluline kahjustus: jah
- Maaomand: RMK
- Metsakahjustuse põhjus: torm.

1.2.2 Oluliselt kahjustatud VEP-de osas saadab bioloogilise mitmekesisuse spetsialist aruande DHS-i viite RMK vastava piirkonna LKO looduskaitse spetsialistile, näidates ära kahjustatud VEP-d või VEP-tunnusele vastavad alad.

1.2.3 LKO looduskaitse spetsialist inventeerib 30 päeva jooksul kahjustatud VEP-i või VEP-tunnustele vastava ala kehtiva metoodika kohaselt ja hindab selle põhjal väärtuste säilimist või hävinemist. Kui väärtused on säilinud, siis käitub looduskaitse spetsialist vastavalt juhendi

punktile 1.4.2 (VEP) või 1.4.3 (VEP tunnustele vastav ala). Kui väärtused on hävinud, siis käitub looduskaitse spetsialist vastavalt juhendi punktile 1.4.4 (VEP) või 1.4.5 (VEP tunnustele vastav ala).

1.3 Ebaseadusliku raie tuvastamise järgselt VEP-s või VEP-tunnusele vastaval alal saadab RMK metskond bioloogilise mitmekesisuse spetsialistile politseile või Keskkonnainspeksioonile saadetud avalduse DHS-i viite.

1.4 VEP-s või VEP-tunnustele vastaval alal avastatud ebaseadusliku raie avalduse DHS-i viite saamisel määrab bioloogilise mitmekesisuse spetsialist vastava piirkonna looduskaitse spetsialisti DHS-is seisukoha andjaks, tähtajaga 30 kalendripäeva.

1.4.1 Looduskaitse spetsialist inventeerib kahjustatud VEPi või VEP-tunnustele vastava ala kehtiva metoodika kohaselt, hindab selle põhjal väärtuste säilimist või hävinemist ja salvestab metskonnalt saadud avalduse juurde, kus ta lisati seisukoha andjaks, oma seisukoha.

1.4.2 Säilinud väärtustega VEPi kohta edastab looduskaitse spetsialist DHS-i kaudu e-kirjaga VEP ekspertiisi välitöölehe ja vajadusel korrigeeritud VEPi piirikirjelduse Keskkonnaametile ja teeb ettepaneku muudatuste sisseviimiseks Keskkonnaregistris. Looduskaitse spetsialist edastab kirja DHS-i viite ka VEP-i asukohajärgsele metsaülemale.

1.4.3 Säilinud väärtustega VEP-tunnusega ala kohta edastab looduskaitse spetsialist DHS-i kaudu e-kirjaga VEP ekspertiisi välitöölehe ja vajadusel korrigeeritud piirikirjelduse Keskkonnaagentuurile (KAUR) ja teeb ettepaneku muudatuste sisseviimiseks Keskkonnaregistris. Looduskaitse spetsialist edastab kirja DHS-i viite ka VEP-tunnusega ala asukohajärgsele metsaülemale.

1.4.4 Hävinud väärtustega VEPi kohta edastab looduskaitse spetsialist DHS-i kaudu e-kirjaga Keskkonnaametile ettepaneku VEPi kustutamiseks Keskkonnaregistris. Looduskaitse spetsialist edastab kirja DHS-i viite ka VEP-i asukohajärgsele metsaülemale.

1.4.5 Hävinud väärtustega VEP-tunnusega ala kohta edastab looduskaitse spetsialist DHS-i kaudu e-kirjaga KAUR-le ettepaneku selle kustutamiseks Keskkonnaregistris. Looduskaitse spetsialist edastab kirja DHS-i viite ka VEP-tunnusega ala asukohajärgsele metsaülemale.

1.5 Bioloogilise mitmekesisuse spetsialist teeb korra aastas (detsembris) päringu registrist kustutatud VEP-de ja VEP tunnustega alade kohta ja salvestab aruande DHS-i sarja 3-1.14 „Metsanduslike ja looduskaitse seirete aruanded“.

1.6 Bioloogilise mitmekesisuse spetsialist saadab registrist kustutatud VEP-de ja VEP-tunnustele vastavate alade aruande DHS-i viite RMK metsaülematele.

1.7 Bioloogilise mitmekesisuse spetsialist esitab VEP-de arv ja pindalas (sh uute ja kustutatud VEPide arv ja pindala) toimunud muudatused iga-aastaselt RMK kõrge kaitseväärtusega metsade seire aruandes.

II KÜLGNEVATE RAIETE MÕJU HINDAMINE

2.1 Bioloogilise mitmekesisuse spetsialist viib läbi VEP-ga külgneva raietegevuse ja sellega kaasneva tuulekahjustuse mõju hindamise VEP-le ja koostab hindamise aruanded.

2.2 Bioloogilise mitmekesisuse spetsialist analüüsib iga kolme aasta tagant kui palju riigimetsa VEP-dest on raietegevusest mõjutatud ning selle põhjal annab hinnangu, kas raied mõjutavad oluliselt riigimetsa VEP-e.

2.3 Hindamisel lähtutakse järgmistest eeldustest:

2.3.1 servamõju VEP-dele tekitavad uuendusraied ja raadamised;

2.3.2 ulatuslikud tormikahjud likvideeritakse lageraietega;

2.3.3 servaefekti negatiivne mõju kestab kuni külgnev mets saavutab latimetsa arenguklassi;

2.3.4 servaefekti mõju suhtes on vähemtundlikud männienamusega vääriselupaigad.

2.4 VEP-ga külgneva raietegevuse ja sellega kaasneva tormikahjustuse mõju hindamiseks kirjeldatakse VEP-ga külgneva uuendusraie ja raadamise ulatus.

2.5 Hindamisel kasutatakse järgmisi andmetabeleid:

2.5.1 EELISE vääriselupaikade ja vääriselupaiga tunnusega alade andmed;

2.5.2 RMK GIS eraldiste kihi need eraldised, mille CV-s on märgitud uuendusraie või raadamine.

2.6 Hinnang toob välja külgneva raietegevuse poolt oluliselt mõjutatud VEP-de hulga, mõjutuste dünaamika ja võimalusel põhjused.

3. HINDAMISTOIMINGUD

3.1 Mõju raietegevusest hinnatakse kõigi vähemalt 50% ulatuses RMK maadel (aluseks kataster) olevate VEP ja VEP tunnustele vastavatest alade (aluseks Keskkonnaregistri andmed) puhul.

3.2 VEP loetakse raiest oluliselt mõjutatuks, kui selle välispiir külgneb uuendusraie või raadamisega:

3.2.1 männi enamusega VEPi puhul vähemalt 50% ulatuses:

- 11012. Loo-männikud ja männi segametsad
- 11112. Nõmme-männikud ja männi segametsad
- 11212. Palu-männikud ja männi segametsad
- 11312. Laane-männikud ja männi segametsad
- 11412. Sürja-männikud ja männi segametsad
- 11512. Salu-männikud ja männi segametsad
- 1175. Soostunud männikud ja männi segametsad
- 1182. Rabastunud männikud ja kaasikud
- 1192. Madalsoo-männikud ja kaasikud
- 1211. Siirdesoo-männikud ja kaasikud
- 1221. Raba-männikud ja kaasikud
- 1234. Kõdusoo-männikud ja kaasikud

3.2.2 muude VEPide puhul vähemalt 30% ulatuses.

3.3 Raiete mõju VEP-dele loetakse oluliseks kui raietest on oluliselt mõjutatud enam kui 10% riigimaadel asuvatest VEP-dest.

3.4 Mõju hindamiseks peab päringust selguma:

- millises ulatuses külgneb VEPi välispiir metsamaa (MT ja MV) kõlvikuga maal arenguklassidega A, S, N;

- Millises ulatuses külgneb VEP välispiir raadamisega, millega kaasneb kõlviku muutus ja mille tulemusena külgneval ala muutub maakasutusviis.

3.5 Päringu läbiviimiseks on vaja luua järgmised andmekihid:

3.5.1 riigimaadel EELISe vääriselupaikade ja vääriselupaiga tunnusega alade kihtide põhjal koostatud 10-meetrise puhvriga VEP kiht (puhver luuakse iga VEPI kohta eraldi);

3.5.2 10-meetrise puhvriga VEP kihist eristatakse kõlvikud, mille puhul mõju ei hinnata

- PS põõsastik
- SO soo
- PM põllumaa
- RM looduslik rohumaa
- VM viljapuu-marjaaed
- TA taimla
- SE seemla
- JA järv
- JG jõgi
- VH veehoidla, tiik
- OU õuema
- PK park
- KJ karjäär
- PV pinnaveeala
- XM muu maa

3.5.3 uuendusraiate ja raadamiste poolt oluliselt mõjutatud VEP-de leidmiseks lõigatakse 10-meetrise puhvriga VEP-i kihti metsamaa (MT ja MV) kõlviku ja A, S, N arenguklassis olevate eraldistega, samuti raadamise kihtidega.

4. ARUANNE

4.1 Aruanne on eraldise täpsusega ja koosneb järgmistest väljadest:

1. VEP kood
2. VEP tüüp
3. VEPI põhitüübid
4. VEPI majandamine
5. Raiest mõjutatud VEPI puhvri külje osakaal VEPI puhvri välispiirist
6. Raiest oluliselt mõjutatud VEPI (põhineb detailpäringu koostamise eelduste punktil 2)
7. VEPI perimeetri pikkus (m)
8. VEPI pindala (ha)
9. VEP osakaal eraldises (%)
10. VEPI andmete viimane muutmine (kuupäev)
11. Kaitserežiim
12. Katastriüksuse tunnus
13. Metskond
14. VEP + 10 m puhvriga hõlmatud kvartali nr
15. VEP + 10 m puhvriga hõlmatud eraldise nr
16. VEP + 10 m puhvriga hõlmatud eraldise peapuuliik
17. VEP + 10 m puhvriga hõlmatud eraldise peapuuliigi vanus
18. VEP + 10 m puhvriga hõlmatud eraldise kasvukohatüüp
19. VEP + 10 m puhvriga hõlmatud arenguklass
20. VEP + 10 m puhvriga hõlmatud eraldise küpsusvanus
21. VEP + 10 m puhvriga hõlmatud eraldise metsakategooria
22. VEP + 10 m puhvriga hõlmatud eraldise pindala (ha)

23. VEP + 10 m puhvriga hõlmatud eraldise kõlvik
24. VEP + 10 m puhvriga hõlmatud eraldise takseerimiseaeg
25. VEP + 10 m puhvriga hõlmatud eraldise kahjustused
26. Eraldisest VEPi pind (ha)
27. Eraldisest VEPi osakaal (%)
28. Raiest mõjutatud VEP puhvri külje eraldise põhine pikkus.
29. Raiest mõjutatud VEP puhvri külje eraldise põhine osakaal.

4.2 Aruandes on kokkuvõtte, milles on esitatud oluliselt raietest mõjutatud vääriselupaikade arv ja nende pindala ning osakaal kogu valimist.

4.3 Bioloogilise mitmekesisuse spetsialist salvestab hindamise aruande DHS-i sarja 3-1.14 „Metsanduslike ja looduskaitsete seirete aruanded“ ja saadab aruande DHS-i viite looduskaitse peaspetsialistile.

4.4 Juhul kui külgneva raietegevuse ja tormikahjustuste poolt on oluliselt mõjutatud üle 10% riigimetsa VEP-dest esitab looduskaitse peaspetsialist juhatusele ettepaneku leevendavate meetmete rakendamiseks raiete planeerimisel VEP-ga külgnevates metsades.